

СТЕНОГРАМА

засідання Комітет з питань економічного розвитку

19 жовтня 2023 року

Веде засідання голова Комітету НАТАЛУХА Д.А.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, давайте поважати тоді час один одного, будь ласка. Почнемо тоді. У нас комітет сьогодні складається з одного пункту порядку денного. Я дякую всім, хто зміг бути присутнім. Це стан підготовки Плану України в рамках EU Ukraine Facility. Це спеціальна програма підтримки від Європейської комісії, яка присвячена проектам відбудови та розвитку України. Один пункт порядку денного. Якщо немає заперечень, пропозицій і зауважень, ставлю на голосування пропозицію затвердити порядок денний.

Євгеній Володимирович.

ШЕВЧЕНКО Є.В. Я пропоную відразу, не розглядаючи, проголосувати і не витратити час. *(Загальна дискусія)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, у нас же бажання заслухати і ми прийнемо його до відома. Давайте за порядок денний, колеги. Ставлю на голосування порядок денний. Прошу голосувати.

Є хто проти чи утримався, колеги? Проти чи утримався є хтось? За порядок денний.

Утримався Шевченко, інші – за. Дякую, Ігор Петрович. Дякую.

Колеги, я вам дякую, що ви знайшли час приєднатись онлайн, але, на жаль, ваш голос врахований не буде, бо засідання... Але ми цінуємо, що ви приєднались. Дякую.

Олексій Дмитрович, тоді, будь ласка, давайте перейдемо, напевно, до вас. Ми отримали... По-перше, ми надіслали запити від комітету на уряд і на раду відновлення, на секретаря, нашого колегу Данила Олександровича Гетманцева з проханням актуалізувати стан "Програми з відновлення України". Підсумовуючи всі відповіді, які ми отримали, на жаль, відповіді були такі, що програма відновлення актуальності не має і можна це сприймати по-різному, кожен, як хоче.

У вас ті документи, які ми отримали від вас, там було написано, що План України базується на Програмі відновлення. І я тоді хотів би надати вам слово, щоб ви якраз

представили і План України і трошки розповіли нам про долю саме Програми відновлення. Будь ласка.

Соболев Олексій Дмитрович Заступник міністра економіки. Будь ласка.

СОБОЛЕВ О.Д. Дякую дуже.

Хочу одразу розказати, що це за документ і в якому він стані, тому що нам потрібно, моя мета, на цій нараді, щоб всі були однаково обізнані про те, що саме таке План України.

Він напрацьовується в рамках EU Facility цієї програми, на 50 мільярдів євро, яку ЄС теж проводить через свої парламенти, які будуть виділені в наступні 4 роки. Тепер для того, щоб отримати ці 50 мільярдів, Україна має зробити план реформ на наступні 4 роки і інвестиції. Тобто це документ десь на 100 сторінок і там кілька десятків сторінок таблиць з чіткими індикаторами, які показують, які реформи виконують, як по програмі МВФ, виконуєш індикатор і тобі Євросоюз присилає гроші в бюджет. І от про стан роботи над цим Планом, я сьогодні розкажу.

Тепер, чому може воно так трошечки не організовано чи менш організовано. Такі плани в ЄС розробляються рік чи півтора зазвичай, їх членами, у нас все потрібно зробити за 3 місяці і причому під час війни, тобто строки дуже стислі і ми все робимо паралельно. Таким чином я вам буду зараз показувати поточний стан роботи над планом, ми маємо його затвердити десь за листопад і от в цій роботі хочемо так само залучати парламент.

Тепер проект Плану відновлення став важливим джерелом для Плану України, чому? Тому що План відновлення зібрав дуже багато різних реформ і активностей, що потрібно Україні робити. Таким чином якісь блоки з цього Плану відновлення, вони потрапляють в план України. Чому? Тому що, ну, ніхто нічого нового не вигадує, да. Тобто ми і так там збираємося щось робити як Україна і будемо це робити.

І наостанок потрібно розуміти пункт про амбітність плану. Через те, що всі індикатори по реформах, вони будуть я індикатори МВФ, нам немає сенсу як Україні записувати туди щось, що ми не можемо виконувати. Тому що і ми не отримаємо, якщо не виконаємо, і не зможемо виправити це за рік, то не отримаємо гроші – вони згорають. А якщо... а для ЄС це свідчення того, що план провалюється, то вони політично теж не дуже раді от. Тому план має бути дуже реалістичним, тобто ми на боці уряду намагаємося якомога сильніше пропрацювати це, щоб не писати туди щось, що всі не впевнені, що можна зробити.

Так, тепер можна наступний слайд, будь ласка? Для чого він зроблений? В нього чотири цілі. Перша – це макрофінансова стабільність. Друге – це він допомагає

відбудувати та модернізувати, тобто це направлено на відбудову і третє – направлено на економічне зростання, оці реформи і інвестиції, які є в плані. І так само фінальна ціль – це для того, щоб ми досягли там рівень ВВП на душу населення швидше, який співставний з нашими сусідами в ЄС для того, щоб можна було інтегруватися туди легше.

Тепер як він побудований? Наступний слайд. Як побудована сама Ukraine Facility, яка зараз... Який її стан? Проголосував Європарламент її і тепер розпочався там триалог між Європарламентом, Радою Європи і Єврокомісією на тому, яка буде оця regulations. Тобто що вони пропонують? Що 50 мільярдів розподіляються на три частини. Перша частина, складова 1 – 39 мільярдів ідуть в бюджет, просто ідуть в бюджет, в плані не написано як ці гроші витрачаються, вони витрачаються згідно нашого бюджетного розпису. ЄС хотів би щоб якась частина, невелика частина грошей як, мала таку інвестиційну компоненту, тобто ми казали, що там, ми щось будемо за ці гроші відбудувати, да, там або на зростання економіки якісь програми направляємо. Але в плані от не написано, як ці 39 мільярдів використовуються. Тепер ми їх отримаємо, ці 39 мільярдів, за виконання показників. Тобто будуть показники реформ, і от за кожну реформу, скільки там вона буде коштувати, виконав – вони прислали тобі щоквартально гроші. Це от такий план.

Друга складова – це 8 мільярдів. Вони будуть використані на зниження de-risking або зниження вартості фінансування і будуть роздаватися через IFI – міжнародні фінансові установи, такі як ЄБРР, ЄІБ, KfW і інші схожі.

Як це відбувається? В плані буде написано пріоритетні сектори. Ми покажемо, які, на думку уряду, будуть. І написано, наприклад: "Розвиток зеленої енергетики". Компанія, приватна чи державна, приходить в ЄБРР, умовно, і каже: "Дайте мені кредит 30 мільйонів на розвиток зеленої енергетики". ЄБРР може надати кредит під 5 відсотків, замість 20 умовних. Для цього він звертається на борт, який розподіляє ці 8 мільярдів, і каже: "Дивіться, в плані написано "зелена енергетика", в мене є проект по зеленій енергетиці, компенсуйте мені якусь частину кредиту через ці 8 мільярдів". І таким чином, тобто це demand-driven, тобто він буде з точки зору попиту. В плані ми вказуємо сектори і підсектори, на які ці 8 мільярдів можуть йти. Тобто ми не кажемо на рівні проекту, але ми не кажемо загально, там, аграрка. Ми кажемо, що, наприклад, аграрна переробка – оце те, що нас цікавить.

І третя складова – це 3 мільярди. Вона така, більш технічна. З них пів мільярда йдуть на адміністрування програми. Це зарплата, власне, ЄС за управління цим всім проектом на 4 роки. Півтора мільярда – це технічна допомога. Можна щось побудувати, якісь проекти, і чи там просто технічну допомогу через... щоб виконувати реформи, вони

будуть фінансувати свої. І теж 1 мільярд 200 – 1 мільярд 300 на компенсацію ставок по кредитах, які йдуть в першу складову. Тобто вперше в бюджет будуть йти як грантові кошти, так і кредитні кошти. З цих 39 мільярдів буде 33, поки що, тобто вони зараз домовляються, як воно буде, але 33 йде борговими коштами, а все решта 17 мільярдів всієї Facility будуть як гранти йти. Наступний слайд.

КИЦАК. Боргові це скільки процентів?

СОБОЛЕВ О.Д. Для компенсації ставки між ринковою ставкою і дуже дешеві, тобто вони планують, що 10 років grace period, тобто ти не платиш нічого і потім якісь 2-3 відсотки ти платиш і для компенсації собіставки, в цій програмі передбачається 1,3 мільярда, щоб компенсувати цю різницю між ринковою ставкою і дешевими кредитами, які вони кидають в бюджет.

_____. *(Не чути)*

СОБОЛЕВ О.Д. Да, да. І самі собі їх виплачують, але типу як вони прислали їх нам. Якась така математика у них.

_____. *(Не чути)*

СОБОЛЕВ О.Д. Грантові.

_____. *(Не чути)*

СОБОЛЕВ О.Д. 50 разом. Тобто з 39-ти: 33 будуть боргові, 6 – грантові, 8 мільярдів – інвестиційний фонд, це все грантові, їх не потрібно повертати і 3 мільярди, це теж грантові повертати не треба.

_____. *(Не чути)*

СОБОЛЕВ О.Д. На 4 роки. З 2024 по 2027.

КУІВ С.І. Критичне питання. ... *(Не чути)* ... те, що ви сказали 17... *(Не чути)*

Чи Сполучені Штати Америки відклали прийняття рішень. Чи існує, а я би радив, щоб існував аварійний план, наближення коштів з 5 року і так далі, строк причин. Причина "А" – незбалансованість бюджету видно після першого читання, ми сьогодні затвердили, там великі розриви появляються.

Другий варіант, є дуже важливий, що рішення щодо отримання коштів до кінця року є під великим ризиком. Я толерантно скажу, 50 на 50.

І третє важливе рішення. Зараз одної гривні фінансованої вже не 68 копійок за квартал одного, а вже 80 плюс, я знаю точно, але не буду називати, бо це протокольно, 80 плюс. Тобто система ризиків управління ліквідністю на сьогоднішній день, те, що ви розказуєте, вона є толерантно, скажу, недостатньою. Тобто я би радив, в тому числі, і Міністерству економіки, і уряду, напевно, приймати аварійний план на старті затвердження бюджету, який буде зроблений в листопаді.

СОБОЛЕВ О.Д. Дякую.

Власне, от так уряд так само думає, тому що з цих 39 мільярдів, які йдуть в бюджет, зараз ми працюємо якраз з ЄС для того, щоб 18 йшло в перший рік. Тобто, а решта була розподілена на три роки. І таким чином це допоможе і Штатам політично пройти. Тобто от, власне, така саме ідея зараз є.

КУБІВ С.І. Там ще продублюйте матрицю, яку ставить Угорщина і Польща на сьогодні. Дякую.

СОБОЛЕВ О.Д. Добре. Дякую.

Тепер, якщо дивитися на те, про що... що буде всередині плану, як ми собі бачимо. Він складається з чотирьох великих блоків. Перший блок – це буде макроекономічне прогнозування, де ми зараз з НБУ і Київською школою економіки напрацьовуємо макроекономічні сценарії як Україна, при яких обсягах інвестицій вона може зростати, на скільки збільшується зростання ВВП, в яких сценаріях, скільки людей може повертатися і так далі. Оце буде така велика частина, яка описує макроекономічну ситуацію і що можна досягти з додатковими інвестиціями, тому що ми сподіваємось, що цей план буде не лише використовуватись для Європи, для цих 50 мільярдів, а там буде видна загальна стратегія, це буде як база на чотири роки і буде видно, що якщо ви додасте ще 100 мільярдів інвестицій, наприклад, то Україна може зрости на додаткові 10 відсотків ВВП.

Тепер будуть базові реформи, без яких розвиток, ми вважаємо, неможливий. Це реформа державного управління. Нам потрібно залучити людей, які працюють на державу

і от всі ці складні питання вирішують. Друге – управління державними фінансами і там будуть окремі слайди, і в них будуть конкретно прописані деталі цих реформ і ми пройдемося. Третє – це реформа правосуддя і судової гілки влади, і боротьба з корупцією, відмиванням грошей. І четверте – це децентралізація, тому що ми розуміємо, що відновлення буде відбуватися в регіонах і нам потрібно створити... щоб у них була і відповідальність, і в той же час і ресурси, і спроможності цю відбудову здійснювати.

Далі є блок по економічним реформам, він складається з наступних частин. Фінансові ринки, тобто нам потрібна працююча фінансова система, в першу чергу банківська, яка позбавлена там проблем, які зараз є, наприклад, великою часткою державних банків і велика частка поганих непрацюючих кредитів в державних банках, щоб ця система могла ефективно розподіляти гроші, які йдуть на відбудову. Тому що зараз, якщо частка, наприклад, непрацюючих кредитів велика, то банк займається тим, що займається цими кредитами, а не кредитуванням.

Далі. Є велика частка державних активів і потрібно там, і приватизацію робити, і робити реформи для того, щоб в ці державні активи могли приходити інвестиції. Тому що частка там в певних секторах, наприклад в енергетиці, частка державної участі дуже велика. І без залучення там, без кращого корпоративного управління, наприклад, ми не зможемо залучити в ці державні компанії додаткові ресурси, а це значить, що не буде додаткових місць і зростання.

Далі буде розділ про людський капітал, в якому всі ці проблеми з поверненням людей, реінтеграцією там ветеранів, проблеми людей з інвалідністю, там гендерна рівність, проблема людей, тимчасово переміщених осіб і так далі, тобто для того, щоб у нас було достатньо в країні людей для того, щоб можна було робити працюючих, щоб ми могли створити це економічне зростання, от вони будуть в цьому розділі всі проговорюватися. І безнес-середовище, про бізнес-клімат, про програми підтримки бізнесу, які там перша черга, в усіх опитуваннях вони кажуть, нам не вистачає ресурсів, яким чином ці ресурси звідки знайти і як їх розподілити так, щоб було зростання швидше.

І далі от буде частина про ключові сектори.

КУБІВ С.І. Питання по ресурсах ви сказали, вибачте. Відповідно по ресурсній базі сьогодні в цілому людей по міграційній службі 23 мільйони 767 тисяч по-моєму, я по пам'яті, 23 мільйони і сім це 100 відсотків, серед них є пенсіонери і відповідно діти, 8,2 мільйона, які покинули, плюс там схід і так далі. З 23 мільйонів активного людського ресурсу, потрібного для виконання, ви як оцінюєте? Бо це дуже важливо, можна не відповідати, я просто вам кидаю, бо це нині чи не головна позиція буде. Дякую.

СОБОЛЕВ О.Д. У нас з робочими руками дві проблеми, з одного боку їх дійсно не вистачає в одних місцях, а в інших у нас там велике безробіття, навіть якщо враховувати, що багато людей не реєструються через те, що є питання демобілізації.

Оце велике питання, воно власне в людському капіталі і обговорюється, да, яким чином і скільки людей, і в макроекономічних сценаріях. Тобто там є різні сценарії для повернення. Тобто скільки повернеться 500 тисяч додаткової як робочої сили. Не лише тих, хто там не може працювати, а ті, хто буде працювати. Або там мільйон – наступні чотири роки. І від цього різні плани будуються.

Повертаючись до секторів. Тобто секторів ми шість знайшли. І ми проводили там 23 робочі групи з бізнесом. 600 різних представників різних бізнесів в цих секторах і в інших для того, щоб зрозуміти, скільки у них є інвестиційних проектів своїх. Тобто для того, щоб ми коли вписуємо якийсь сектор чи підсектор, чи у бізнес, зможе ці гроші собі вибрати. Тобто не буде так розписано 8 мільярдів, тому що це demand-driven. Тобто бізнес пройде. Але щоб протестувати ідею. Чи, наприклад, не знаю, там ...

_____ . Чи можете ви освоїти кошти. Наприклад, дали кошти на відновлення, а... *(Не чути)*

СОБОЛЕВ О.Д. Так точно.

КУБІВ С.І. Ви розумієте, на старті, те що ви сказали. Те, що ви сказали. Я би порадив вам. Є база, про яку ви зараз говорите. Є база, є інформація. використайте формулу штучного інтелекту з обов'язковими необхідними і достатніми завданнями. І ви отримаєте коридори ризику. Не ви. А це машина рахує. І це можна використати. Бо якщо буде безоплатно, то ви візьмете включно 2021 рік. Якщо взяти платно формули штучного інтелекту, вони включаючи 2023 рік на 01.07. І тоді треба, оцю програму я подивився, її треба аплікувати на зону ризику. Штучний інтелект дасть похибку, не впливаючи людський фактор. Включаючи, постановка буде, робоча сила, дефіцит бюджету, прискорення, не прискорення, формула відповідно, і те, що ви хочете отримати нові хвилі. Вони там. Я знаю, бо я там колись розумів як вони роблять. Вони і будуть займатись. Та програма існує. Якщо так *(Не чути)*... ми можемо порадити. Це важливо для держави. Дякую.

СОБОЛЕВ О.Д. Дякую.

Для цього і прийшли. Тобто у нас є перевірені оці сектори, які ми уявляємо, що бізнес достатньо зможе нагенерувати проектів. Тобто енергетика, аграрний сектор, транспорт, логістика, критичні матеріали, ІТ і переробна промисловість та "зелена" металургія.

Тепер є три теми, які будуть у всіх розділах плану, це євроінтеграція. Тобто там у будь-якій реформі потрібно виконувати оцей проект впровадження директив у наше законодавство. Да, тобто багато реформ, власне, такі і є, що нам потрібно впровадити таку-то директиву.

Цифрова трансформація. Тобто майже в усіх сферах є цифрові проекти, які щось цифровізують. Да і "зелений" перехід. Ми розглядаємо цей "зелений" перехід як економічну можливість, тому що там ті норми, які ЄС собі виставляє, да, для карбонейтральності і так далі. У них там іноді немає ні ресурсів, ні місця, ні людей для того, щоб це робити в Європі, і Україна може якраз це експортувати в ЄС, як там ми кажемо, і "зелену" сталь, так і "зелену" енергетику або продукти, які вироблені за допомогою великої кількості "зеленої" енергетики.

От тепер я хотів далі піти просто трохи конкретно по розділах. І ми коли напрацьовуємо оці реформи з міністерствами, там виникають закони, власне, які потрібно приймати. Це не фінальний список, да, це десь половина того, що зараз напрацьовується, тому що я кажу, все йде паралельно. Але от я його представлю вам зараз. Буду вдячний за будь-який зворотній зв'язок.

_____. Просто, щоб ми не говорили про це.

КУБІВ С.В. Дивіться, а ви заповнювали ці критерії на урядовому комітеті взагалі.

СОБОЛЕВ О.Д. Ні, тому що от це прямо робоча версія. Ми затверджували на урядовому комітеті оці теми: реформа державного управління, управління державними фінансами, це є. Тепер глибше, ми будемо затверджувати десь через пару тижнів оці там списки реформи і перший драфт.

_____. По процедурі.

СОБОЛЕВ О.Д. Да, дякую дуже. Тоді я швидко. Значить, реформа державного управління, тут дві частини у нас зараз є.

Перша. Це зміна зарплати, щоб люди могли просто гігієнічний цей чинник - приходити на роботу.

І друге – Закон "Про адміністративну процедуру", щоб спілкування з держслужбою було значно простіше.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олексій Дмитрович, я перепрошую, давайте, я бачу, що у нас ще не менше два члени комітети, які мають іти фізично, ми прийmemo до відома звіт. Добре? І потім просто будемо задавати питання, ставити... *(Не чути)*

Колеги, ставлю на голосування пропозицію прийняти до відома звіт Соболева Олексія Дмитровича щодо стану підготовки Плану України в рамках EU Ukraine Facility. Прошу голосувати.

Хто – за? Прийняття до відома.

Дякую.

Одноголосно.

МОВЧАН. Колеги, кажіть, будь ласка, в мікрофони, взагалі нічого не чути.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, Олексій Дмитрович.

СОБОЛЕВ О.Д. Дякую.

Друге питання – це управління державними фінансами. Тут головна ідея – це стратегія державних... реалізація стратегії державних доходів на 2024-2030 роки для того, щоб ми перейшли від фінансування нашими закордонними партнерами до самофінансування. І всі чинники, які тут мають бути, тут такі є.

Друге – підвищення рівня цифровізації податкової та митних органів. Тобто ці цифрові реформи там для того, щоб, власне, і вони збирали краще, було менше корупції і спілкування громадян з ними було простіше. Так само середньострокова має бути розроблена стратегія управління державним боргом, реформування системи державного аудиту та контролю. Це включає в себе як Рахункову палату, так і Державну аудиторську службу. Це вимоги європейців до того, щоб взагалі ця Facility існувала. Тобто без цих реформ вони не будуть видавати нам гроші. І так само Мінфін має побудувати дорожню карту управління державними інвестиціями. Тобто ці проекти відновлення, щоб було зрозуміло, в якому порядку, чому один важливіший, а інший ні, які ми фінансуємо в першу чергу і так далі.

І тепер наступний слайд. Тут є закони цього, які можуть теоретично виноситись в Раду, і приблизні строки, коли це має бути. Тобто вони відповідають тому, що я сказав. Пропоную йти далі і, може, ми зупинимось більше на цьому комітеті.

Наступна реформа – це реформа судової системи, тут удосконалення процедури відбору кандидатів у судді і реформування законодавства про банкрутство. Оце, до речі, те, що стосується цього комітету, тому що під час війни ця проблемка дуже стала велика. Цифровізація судових послуг і реформа, направлена на захист права власності.

Наступна антикорупційна реформа. Тут великим документом є виконання антикорупційної програми, але вона до 25-го року, тому потрібно буде прийняти довшу, щоб закрити період до 27-го року. І так само посилення спроможності антикорупційних органів. І є пару заходів по відмиванню коштів згідно роботи з FATF.

Остання з цих ключових реформ – це децентралізація. І тут її потрібно далі проводити як реформу, забезпечити інституційну та фінансову спроможність муніципалітетів, зміцнення координації між всіма видами влади. Для цього потрібно прийняти... ну, ще буде змінюватися Закон про місцеве самоврядування для того, щоб у них були і гроші, і повноваження, і відповідальність за дії.

Наступний слайд, будь ласка. Це не всі закони для цього блоку, це ті, які вже погоджені з міністерством, в інших структурах вони зараз на погоджені.

Наступний слайд. По фінансових ринках. Це банківська система, Мінфін і Нацбанк. Перше – це оцінка стійкості банків. Потрібно її провести, зрозуміти, скільки капіталу їм треба, прийняти плани докапіталізації і так далі. Другий блок – потрібна стратегія і прямо виконання стратегії з роздержавлення державних банків, тобто приватизації одного чи декількох. І третє – це розробка стратегії до проблемних кредитів і інфраструктура поза банками. Це потрібно прийняти "нормативку" для розвитку сектору страхування, а також закони для фондового ринку.

І управління держактивами та приватизація. Логіка от цього розділу відносно проста, тобто потрібно розділити, да, які компанії стратегічні лишаються в державі, які нестратегічні - всі мають бути приватизовані. Ті, які стратегічні, має бути покращено корпоративне управління для того, щоб були незалежні наглядові ради з повноваженнями, які, ну, дадуть їм керувати повністю підприємством, але в тому числі була б відповідальність у них відповідна і це дозволило би залучати туди інвестиції. І так само структурувати управління держкомпаніями, централізувати його через там створення українського суверенного фонду або там українського фонду управління активами, де зібрати там частину стратегічних компаній, в яких є наглядові ради і в яких немає. Для

цього потрібно буде приймати закони, які ми зараз проектуємо так само з Фондом держмайна.

Наступний слайд, будь ласка. Відповідні закони тут.

Давайте наступний слайд. По людському капіталу дуже багато різних сфер, тобто в цій частині уже багато міністерств: і Мінсоц там, і Міносвіти, ну, і освіти і науки, і Міністерство охорони здоров'я, і Міністерство економіки. Тобто тут є освітні реформи, закладені для того, щоб перенавчати людей на ті, ну, навички і професії, які потрібні для економічного зростання будуть.

Так само доступ до охорони здоров'я, для чого? Щоб люди повернулися, їм потрібна соціальна інфраструктура, да, там побудувати садочки, перенавчити, охорони здоров'я інфраструктура, потрібне житло, де жити, і тут, наприклад, є і програма там "єОселя", і потрібна робота. І так само для цього потрібно розробити стратегії зайнятості населення і міграційної політики, і стратегії демографічного розвитку.

І наостанок з економічних реформ – це бізнес-середовище. Перша частина - це дерегуляція, тобто ще спрощення, ще прибирання всіх там довідок і дозволів, і зайвих інспекцій, які можна прибрати. Друге – це зменшення тиску на бізнес через реформу БЕБ. Третє – це впровадження програм стимулювання малого і середнього бізнесу для того, щоб в нього були, доступ до фінансів.

Спрощення дозвільних процедур.

Тепер дуже велика частина – це промисловий безвіз, інтеграція через прийняття актів ЄС, інтеграція в їх ринок для того, щоби відкрити цей ринок для українських компаній.

І спрощення доступу МСП до державних закупівель для того, щоб у них ці закупівлі лишалися, більша частина в Україні і наш бізнес міг зростати.

Тут кілька слайдів з законами, наступний слайд, і наступний.

Тепер стосовно ключових секторів, звідки вони бралися. Це сектори в яких, поперше, Україна може бути лідером або от в регіоні в ЄС, в якихось секторах, або може бути і світовим лідером, як наприклад в аграрці, тобто вони мають не лише економічне, а геополітичне значення.

Друге, ми можемо замістити Китай і Росію в певних цих сферах, які як на європейському ринку так і в ринках країн Африки, куди ми продаємо їжу і вони вже в Україні великі, тобто можуть макроефект на економіку мати.

Тепер, по них так само, наступний слайд, є реформи, які необхідно буде здійснити в кожному секторі, але і також там буде опис того, в які підсектори найефективніше скласти інвестиційний ресурс.

По реформам в енергетиці, перше – це відновлена енергетика. І це велика частина того, як ЄС і на нас дивиться і щоби він хотів, щоб ми робили, і що наш енергетичний сектор хоче – це розвиток відновлення енергетики і необхідні для цього закони, які потрібно прийняти.

Друге – це посилення гнучкості енергосистеми для збільшення потужностей пікового та надпікового виробництва, тобто та будівництва сторіджей. Це для того, щоб система була збалансована після того, як Росія здійснює свої атаки, – це от інвестиції в інфраструктуру.

Третє. Нам потрібен національний енергетичний кліматичний план, який на 10 років чітко розказує, як ми стаємо карбонно нейтральною країною, хто що фінансує, що де будувється, які у нас пріоритети і так далі. Це такий важливий документ.

Лібералізація енергетичних ринків і інтеграція в європейські ринки та збільшення пропускнуої спроможності, для того щоб ми могли експортувати і було легше балансувати систему. І енергоефективність, звісно, велика частина. Тому що будуть і будинки відновлюватись, все це має бути енергоефективним, щоб зменшити споживання енергії в Україні.

Друге – це аграрний сектор. І тут головна тема – це інтеграція в ЄС, зміцнення сільськогосподарських інституцій відповідно до політики ЄС, пілотні проекти по отриманню от єєсівських субсидій, зміцнення ланцюгів доданої вартості в сільському господарстві, тобто це агропереробка, щоб ми йшли глибше в переробку, не експортували лише зерно.

Дуже велика частина – це розмінування с/г земель. Тому що навіть зараз з деокупованої території 500 тисяч гектарів заміновано, вони не в обороті, і потрібно їх вводити назад.

І розвиток іригаційної інфраструктури, власне, і після Каховки, і просто для того, щоб збільшити врожайність. Під це так само (наступний слайд) кілька є законів.

І наступний слайд. По транспорту і логістиці. Два таких, дуже великих блоки – це відновлення експортно-логістичного потенціалу з акцентом на інтеграцію в ЄС TNT. Це переважно автомобільні і залізничні переходи, щоб ми могли більше експортувати в Європу.

Ліквідація наслідків збройної агресії в логістичному секторі та забезпечення доступу населення до базових послуг. Це нам потрібно відновити в логістиці те, що Росія розбомбила, для того щоб знову-таки і було більше споживання внутрішнього, і можна було дозволити собі більший експорт.

І так само нам потрібно інтегрувати дуже багато нормативних актів і законів до ЄС, для щоб мати доступ до їх інфраструктурних коштів. У критичних матеріалах головна ідея, щоб перевести експорт сировини нашої критичної. Ми дуже синхронізуємось з стратегією ЄС по критичним матеріалам, у нас є 22 з 30, здається, критичних матеріалів, які виділені в ЄС як критичні. І таким чином альтернатива, яка? Вони або будуть тут добувати і у себе використовувати, переробляти продукти доданої вартості, або ці заводи будуть тут. І нормативна база, і необхідні процедури для того, щоб ці заводи з'являлися тут через, наприклад, угоди з розподілення продукції. Все це в цьому розділі є.

І наостанок два останні сектори. ІТ і цифровізація. Тут цифровізація бізнесу, впровадження Roam like at home, це інтеграція по роумінгу з ЄС не тимчасова, а постійна. І так само там покриття 5G і збільшення покриття інтернету для того, щоб можна було цифровізацію загалом по Україні підсилювати. Оце все в цьому блоці.

І наостанок переробна промисловість та зелена металургія. Це, власне, те, що стимулює переробку, ці сектори та машинобудування ми спеціально виписуємо їх для того, щоб можна було отримувати, власне, на переробну промисловість оці дешевші кредити. І окремо йде зелена металургія. Єдині родовище на континенті залізної руди – це у нас або в Росії. Росія буде санкціонована. Наша руда має перетворюватись на зелену сталь, яку можна спокійно транспортувати в ЄС, і це там десятки мільйонів тонн сталі, що дуже буде стимулювати наш ВВП.

Наступний слайд. Це, власне, про теми, які будуть згадуватися в усіх розділах: вступ в ЄС, цифрова трансформація і зелений перехід. Окремо буде дуже великий блок по зеленому переходу, тому що я кажу: це не лише наші зобов'язання, це і наша економічна можливість велика.

Наступний слайд. Що ще буде в цьому плані відновлення, які розділи мають бути, описана архітектура того, як відновлення буде управлятися. Тобто, по-перше, як будуть координуватися донори навколо плану відновлення не лише цього, а загалом. Тобто те, що ви і питаєте, чому такі проекти перші, як їх фінансувати, чи вистачає грошей там на наступний рік, чи донори фінансують те, що нам треба або що самі хочуть, тут має бути описаний цей процес. І друге, сама цифровізація цього, це як система DREAM згадуватися, якщо хтось знає, яку будує міністерство відновлення. Тобто сама процедура використання грошей на відновлення має бути повністю цифровізована і прозора.

І наостанок, який строк? Ми маємо затвердити перший драфт на початку листопада, після чого він буде направлений ЄС для їх коментарів офіційних і дець за листопад ми маємо підготувати фінальний документ, який ми зможемо внести в ЄС офіційно після того, як вони затвердять цю програму ЄС Ukraine Facility і проголосують за

бюджет, ці голосування мають відбутися десь в середині грудня. Тобто після цього ми зможемо їм подати офіційно цей план, якщо ми попередньо з ними пропрацюємо, він буде повністю вивіреним і погодженим, і вони швидко зможуть під нього вже почати виділяти гроші в січні, от на що ми дуже сильно розраховуємо. Але от всі ці консультації, наступний слайд, йдуть паралельно. Тобто ми консультиємося з бізнесом для того, щоб зрозуміти, що по всіх цих сферах бізнес дійсно зможе знаходити проекти, консультиємося з громадськими організаціями, з міжнародними партнерами, тому що всі хочуть приймати участь в розробці українського плану, да, і з світовими експертами. В мене все. Я готовий до ваших запитань.

Тобто, щоб ми хотіли, через те, що десь за тиждень, два у нас буде більш повний список різних законів, якась частина законів буде, дійсно, відноситися до економічного комітету, але дуже багато законів, вони перетинаються, як і з комітетом Гетманцева так і Підласою.

І тут ми хотіли би от налагодити, мабуть, співпрацю для того, щоб потім нам всім чотири роки це все приймати, і щоб ми все вписали, те, що реалістично зробити, і що нам обхідно. Будь ласка. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую, Олексій Дмитрович.

Давайте ми по черзі, напевно, бо всі хочуть задати питання. Це очевидно, тут немає сенсу... Добре.

Дивіться, просто я одразу хочу, ну, як би, у вас дуже специфічна функція тут, Олексій Дмитрович, представляти все міністерство навіть те, яке було і працювало у складі до вас. Ви це маєте розуміти. І коли я це кажу, я маю на увазі, що ми задаючи свої питання виходимо з того, що ми до сьогоднішнього дня, наприклад, того самого макропрогнозу від уряду досі не бачили. І тому, коли ми бачимо документ, який ви щойно презентували, і який є, ну, давайте відверто, декларативним, ми не розуміємо. Ви кажете закони приймати. Нам би, як би непогано було би зрозуміти ці закони. Який буде ефект? Як він буде вимірюватись? Тобто оці всі питання. Тому, от наприклад, у вас буквально там на другому слайді ви там показували. Зараз я його теж відкрию у себе. Потенціал плану. Ні, я репрошую, не потенціал плану.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Там було написано, що уряд визначив пріоритетні галузі. Уряд визначив...

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я просто чесно скажу. Я окрім квітневої публічної заяви Дениса Кудіна... Євгеній Володимирович. Окрім публічної заяви в квітні минулого року Дениса Кудіна колишнього першого заступника міністра ніякого документу формального не бачив щодо цих пріоритетних галузей. От у мене перше питання. Чи він взагалі є? І коли написано в презентації, уряд визначив. То чи це визначив неформально, чи це він визначив формально? І тоді якщо формально, чи є такий документ? Ключові сектори, да, тобто... 15-й слайд. Тобто, ну, навіть ось такі базові речі. І тому, я ж кажу, коли питання лунатимуть, ви просто беріть до уваги, що вони, ну, зумовлені тим, що ми трішки не розуміємо взагалі там стан справ, скажімо так.

Тому давайте по черзі, колеги. Я думаю, що от коло зробимо питань. Руцишин.
(Шум у залі)

Будь ласка.

СОБОЛЕВ О.Д. Про пріоритетні сектори. Тобто уряд не визначав, це наша робоча гіпотеза в рамках цього плану. Тобто є вимоги того, що має бути в плані, для того щоб розподілити ці 8 мільярдів в якісь сектори і підсектори. І під це от оце наша робоча гіпотеза. Вона може змінюватись, тобто до кінця листопада оце все може змінюватись. От, власне, на розрахунках, на роботі з бізнесом, ми збирали проекти і так далі, і в макросекції, і в секції кожного цього розділу є, чому цей розділ важливий, який його внесок в ВВП, чому він може зростати швидше, ніж інші, і так далі. (Шум у залі)

Буде, да, буде офіційно затверджено. Буде рішення уряду.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тобто у нас в розділі timeline нам потрібно затвердити цей документ до кінця року, правильно?

СОБОЛЕВ О.Д. Ми хочемо направити його рішенням уряду в кінці листопада, фінальний драфт, але офіційно ми зможемо його направити – коли вони проголосують, ми не знаємо, - але, скоріш за все, це десь в кінці грудня. Тобто офіційно від уряду буде фінальний текст плану направлений на ЄС. Чому ми хочемо раніше зробити? Тому що, ну, по-перше, в них своя бюрократія, і вони мають затвердити; а, по-друге, фінальний текст може відрізнятись від того, що буде проголосовано парламентом. Тобто, може, ми все з комісією погодимо, але в фінальному голосуванні будуть якісь правки, які потрібно буде внести в документ.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Руцишин, будь ласка. І по колу.

РУЦИШИН Я.І. Я так, щоб скоренько, прочитаю, щоб зекономити час.

Перше. Архітектура плану України. Немає інновацій серед економічних реформ. І в нас рудиментарна система інновацій, відсутній трансфер технологій, відсутня система підтримки прикладних досліджень. Якщо зможете відреагувати, я вас буду просити пізніше, або, можливо, там подати. А без цієї системи ми приречені на сировинну економіку. І інноваційна система має бути окремим пунктом серед економічних реформ.

Далі реформа державного управління. Ані слова про функціональний аудит центральних органів виконавчої влади, для чого вони. Також ані слова про створення нових інституцій, нам треба Фонд розвитку громад, нам треба Український освітній фонд, Інспекцію культурної спадщини, Український екологічний фонд тощо. У нас є потреба в нових інституціях і також треба скорочувати штати або ліквідувати інституції, які не потрібні.

Наступне. Управління державними фінансами. Ані слова про фінансову автономію. Університети, заклади освіти, оцифрування процесів та спрощення процедур держказначейства, не лише митниці та податкової, уможливлення проектного фінансування, не просто капітальних видатків, а розвиткових проектів на 3 роки. Держава зараз не може процедурно фінансувати проекти, які фінансує ЄС.

Наступне децентралізація та регіональна політика. Замість модернізації ДФРР має бути створення фонду розвитку громад, не треба модернізувати те, що не підлягає модернізації. Тут нічого немає про моніторинг економічного розвитку громад, має бути жорсткий контроль за фінансовою спроможністю громад зі стимулюванням глибокодоційних. Громади мають ставати зарадними і це треба моніторити.

Економічні реформи тепер. Фінансові ринки. Ані слова про реабілітацію фінансових відносин та стимулювання ринків приватного капіталу. Фінансові компанії, інструменти спільного інвестування, потрібні фінансові інструменти для "бізнес-янголів" та соціальних інвесторів, інвестицій впливу. Зараз для цього немає інструментів. Тобто, який "бізнес-янгол" буде отримувати ліцензію в НБУ.

Людський капітал. Ну, там деякі штрихи є хоча ще треба щось було додати про довіру. Але, де реформа вищої освіти? Бо освіта входить в рівень освіченості, це також складова соціального капіталу, людського капіталу. І де реформа профтехосвіти та освіти впродовж життя і де, власне, там культура, також.

Бізнес-середовище. Треба додати розвиток екосистеми, розвитку підприємництва та підтримки бізнесу в громадах.

Наступне. Має бути окремий напрямок економічних реформ, система інновацій, трансфер технологій, прикладні розробки, конструкторські розробки, розробка продуктів, технологічна спроможність, роботизація, цифровізація, автоматизація, "зелені" технології, інституції і програми, грантові фінансування університетів та бізнесу.

І останнє. Ключові сектори. Більшість - це сировинні речі, на жаль, все-таки, чому немає ВПК, де включно з мінтехом, принаймні додати щось про електроніку, мехатроніку, приладобудування, медичне обладнання, прилади для "зеленої" енергетики тощо та фарма, наукова ємкість. І ми маємо, власне, цю галузь зараз.

Я би просив вас зараз, можливо, не відповідати, а сказати нам, як ми можемо вплинути і отримати аргументовану відповідь на ці наші пропозиції, які можуть бути. Дякую.

СОБОЛЕВ О.Д. Дуже дякую за коментарі.

Давайте ми точно з вами ще окремо зустрінемося, по цьому поговоримо. Частина з того, що ви згадували, воно є в плані, тому що все просто не поміщається на презентацію. Якась частина з цього, можна так сказати, занадто амбітна для того, щоб писати в індикатор, за який, якщо ми не виконаємо, просто не отримаємо гроші. Тобто перше наше завдання – це отримати ці 50 мільярдів. Друге завдання... Тобто ми план намагаємося робити супер базовий, тому що 50 мільярдів – це дуже небагато. Дефіцит наступного року 42. Ну, тобто, про що ми кажемо. І писати туди все... це не план всього, це план супер основи, але він буде на чотири роки. Всі знають, що от ці базові речі робимо.

Наприклад, про інновації там буде частина, і вона є, про інфраструктуру буде, про... Значить, я дивлюся, так управління проектного фінансування – немає, децентралізація... треба дивитися, можливо там те, що ви називали, є в самому розділі. Лібералізація фінвідносин, частина цього є спрощення і розвиток фондових ринків, і те, що ви казали про "бізнес-янголів", не згадували. Реформа вищої освіти і профтех – точно є. Значить, бізнес середовище та інновації – точно там є така дискусія або зараз у процесі додавання.

І тепер сектори. Сировинні – і да, і ні, там є оця переробка, машинобудування, яка, власне, нас рухає вперед. Ми не виділяємо конкретно електроніку, ми якимось те, що додає додану вартість, так трохи розширюємо. Але просто електроніка і навіть фарма, вони, якщо ви подивитеся там і в структурі ВВП, і в тому, скільки вони можуть проектів згенерувати. Тобто оці 8 мільярдів вони дозволять залучити сюди десь 30, може 40

мільярдів приватного... не приватного, а боргового... але пільгового фінансування. І у фарми не буде кількох мільярдів проектів, їх немає. Тому для того, щоб не вписувати просто всі сектори туди, от така логіка. Але ми можемо пройтися по ній і по кожному сектору зрозуміти що і чому.

Тепер і ВПК тут немає, тому що ЄС не фінансує ВПК і тому він взагалі поза дужками, хоча це суперзростаюча галузь і вона дуже впливає на все, але ми не можемо нічого про неї писати. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тобто, ще раз, друзі, щоб було зрозуміло. Мова йде про ці 50 мільярдів, це конкретно гроші Європейського Союзу, причому, давайте чесно, по факту ми говоримо не про 50, а про 8, тому що інші йдуть просто в бюджет і все. Тобто на сьогоднішній день от все, що представлено, мова йде про 8 мільярдів, якщо по-чесному.

СОБОЛЕВ О.Д. На розвиток.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Та, на розвиток.

_____. *(Не чути)* Для того, щоб вони нам дали всю суму, з якої ... *(Не чути)* Ми маємо підписатись під якісь зобов'язання, а з них на розвиток економіки, да, 8 і це будуть кредити від... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. 8 Та. Просто майте це на увазі, коли будете ставити питання.

Шевченко, будь ласка.

ШЕВЧЕНКО Є.В. Я вітаю вас, колеги. Ще нічого не сказав. Я вас вітаю, тому що ми повернулися в часі назад. Якщо цей план, додати сюди дві цифри, це восьмий план, який був затверджений на XXVI з'їзді ЦК КПСС, це буде теж саме. І змінити п'ятирічку на трирічку. Тобто ми з вами переходимо повністю до планової економіки. По-перше, я не бачу тут ринкових, в принципі, механізмів, це типова соціалістична планова економіка. Я вас з цим вітаю. На п'ятому році ліберальної політиці парламенту "Слуг народу" ми до цього прийшли.

Зараз я не буду далі вас критикувати, спробую вам допомогти. Олексій, я маю на увазі не вам, а особисто, а Міністерству економіки. Тобто нічого особистого. Ви для мене зараз Міністерство економіки України, щоб ви не ображалися, добре? Нічого особистого. По-перше, я не про гроші, мені, в принципі, байдуже куди вони підуть, аби їх не вкрали.

Бо в нас така традиція, що вони кудись зникають у нас і завжди в нас немає їх. А от про принципи і підходи в мене є пропозиція до вас.

Ви так красиво написали про бізнес-середовище, де воно тут... Я навіть підкреслив. Тобто ви хочете, щоб бізнес-середовище поліпшилось через що: зменшення тиску на бізнес зі сторони правоохоронних органів завдяки централізації. Я правда не зрозумів, що це мається на увазі: централізація бізнесу чи правоохоронних органів?

_____ . Правоохоронних органів, звичайно.

ШЕВЧЕНКО Є.В. Я хочу, щоб ви просто потім відповіли. Я не хочу багато часу займати. Я, реально, зараз не шуткую. Я не буду казати, чому тут план п'ятирічки восьмої ССРСР, тому що він скопійований звідти. До речі, якщо ви б відповіли на запитання колеги Руцишина, я просто добавлю... Тут у вас сектори є: енергетика, аграрний сектор, транспорт, логістика, критичні матеріали – це металургія, скажемо так, гірничо-металургійний комплекс замінили цими словами. Вам ще треба додати сюди машинобудування, я не знаю, чого ви пропустили, і хімічна промисловість. І буде точна структура економіки України, яка нам в спадок від ССРСР дісталася. Це так воно і є. Тому я не розумію, може, європейці машинобудування не сприймають у нас, бо це конкуренція, тому вони і викреслили її взагалі. І хімічна промисловість, може, теж. Там концерни є великі. Я зараз... Тут нема просто, галузі просто. Як сектори. Я що бачу, то бачу, Дмитро.

Тепер до предмету. Щоб я хотів би вам допомогти, чим. Ви тут пишете, я так розумію, це європейці нам кажуть, щоб ми зробили зміни в законодавстві, які покращать нам бізнес і не буде... наприклад, покращення регуляторного середовища, регуляторного середовища. Далі ви пишете, що ви хочете Закон України про внесення змін до Закону України про Бюро економічної безпеки, інших законів щодо перезавантаження бюро за рахунок забезпечення прозорості і кадрової політики. Ви реально вірите, що ви перезавантажите, зміните кадри і щось зміниться у бізнесі, тобто правоохоронці не будуть, як у нас кажуть, наїжджати на бізнес? Ви правда в це вірите? Давайте, моя пропозиція. Тут треба записати зміни до Кримінального кодексу і Кримінального процесуального кодексів. І ми вам допоможемо. Ми знаємо всі ці лазейки. Ми вам реально допоможемо виглядати перед партнерами європейцями, що ми це питання реально вирішуємо, а не робимо вигляд, що ми намагаємося вирішити. Ну хто зі мною незгоден? Ну що толку, одних убрали, інших набрали? З СБУ набрали. Зараз ми їх з прокуратури наберемо. Це ж ті самі люди. Вони просто рокировки міняють і все. Хто це пише?

_____ . *(Не чути)*

ШЕВЧЕНКО Є.В. Далі. Я зараз закінчу. Я вже не сплю, коли ми в Європейський Союз зайдемо, щоб оцих дурнів наших всіх навчили працювати, і розуміти. Я так чекаю всього. Щоб оцих дурниць не було. Дивіться, я, до речі, вперше чую, щоб врожайність, людина, яка 18 років працювала в аграрному секторі, що врожайність законами якимись піднімається. Для мене це взагалі новела якась. Я там почув вас, що завдяки закону цьому буде підвищена врожайність.

_____ . Це до дисципліни, такий закон.

ШЕВЧЕНКО Є.В. До дисципліни? Ну, це починати треба з Регламенту Верховної Ради до дисципліни. Гончаренко у нас там є, у вас там Железняк, які транслюють в прямому ефірі. Це до них питання.

_____ . *(Не чути)*

ШЕВЧЕНКО Є.В. Смотрите. Будь ласка. Іще у мене питання. Ви тут пишете, що критерій захист прав власності. Ну, це тобто вимога партнерів, правильно? І знову повертаюся. А яким саме способом берете це робити? Інше мене не стосується. Ви зрозуміли, да? Захист бізнесу від свавілля правоохоронних органів і захист приватної власності, тому що доки цього не буде зроблено, весь цей план в топку можна викинути. Все одно гроші вкрадуть. Дякую за відповідь.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Євгеній Володимирович.

Да, Олексій Дмитрович, будь ласка.

СОБОЛЕВ О.Д. Дякую.

Стосовно централізації, да, це про реформу БЕБ. Тобто проводити прозорі конкурси з залученням міжнародників, переатестація і ...

ШЕВЧЕНКО Є.В. Та вони все зробили вже.

СОБОЛЕВ О.Д. Ну, не спрацювало. Треба ще.

ШЕВЧЕНКО Є.В. *(Не чути)*

СОБОЛЕВ О.Д. Два.

ШЕВЧЕНКО Є.В. А якщо *(Не чути)* тоді що?

СОБОЛЕВ О.Д. Нам потрібно, тоді нам потрібно іншу ідею туди вписати.

ШЕВЧЕНКО Є.В. Так я ж вам кажу ідею, помітьте, будь ласка, пропозиція від комітету, від підкомітету...

СОБОЛЕВ О.Д. Да, зміни до КПК.

ШЕВЧЕНКО Є.В. Зміни до КПК і ПК...

СОБОЛЕВ О.Д. Готові.

ШЕВЧЕНКО Є.В. ...*(Не чути)* пропозиції, де саме, ми допоможемо вам.

СОБОЛЕВ О.Д. Все, чудово.

ШЕВЧЕНКО Є.В. Ми ж ...*(Не чути)*, я не прийшов тут вас просто мочити і критикувати, ви не смійтеся, от ви взяли планову економіку... Ну це правильно, ви взяли планову економіку – це не нове, я це вивчав в школі, я це пам'ятаю досі, як це було.

Ну великий хтось у вас там сидить, молодець...

_____. В школі вивчав планову економіку.

ШЕВЧЕНКО Є.В. Планова економіка – це проти чого Україна 30 років боролася і знову напоролася, на те саме.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте...

СОБОЛЕВ О.Д. Дивіться, стосовно планової економіки якраз, як цей список взявся. Так, він взявся в консультації з ЄС, з бізнесом і з громадськими організаціями.

ШЕВЧЕНКО Є.В. Я вас прошу на це питання не відповідайте, це було риторичне, я...

СОБОЛЕВ О.Д. Добре. Окей. Все. Дякую. А так, за допомогу, дуже вдячний. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Та ми ж по колу домовилися йти, колеги.

Лічман Анна Василівна, є питання у вас?

ЛІЧМАН Г.В. Не будемо втрачати час, в принципі, все зрозуміло, що ми хочемо.
...(Не чути)

МАРЧУК. Дмитро Андрійович, а мені буде можливість задати?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я бачу вас, бачу вас, колеги, ми в кінці надамо можливість. Дякую.

ЛІЧМАН Г.В. В мене, можливо, тільки одне питання, наскільки ви оцей документ зараз вважаєте за реалістичний чи ні?

СОБОЛЕВ О.Д. От в цьому і було, це, не знаю, мабуть 30 відсотків всієї роботи, яку ми робимо з Кабміном, над цим працює, я не знаю, людей 100, а може 200, якщо включити всіх, хто до цього в консультації там залучався – це реалістичність цього.

Тобто, знову таки, для цього ми і тут і зараз от активізуємо, тому що не було що показувати. Да? Це здається, а чому воно не фіналізовано? А тому, що нам потрібно роботу 15 місяців в 3 здійснити і зараз планувати щось на 4 роки вперед. І оце складність якраз останніх 2 років, що туди можна поставити, щоб ми знали, що це через 4 роки, скоріш за все, будемо не ми виконувати, тобто, що таке будуть люди виконувати, щоб вони не казали, хто це все взагалі робив.

Тому от з іншого боку, є оця амбіційність, не можна вписати щось, що повністю таке, що і так ми робимо. Тому для того, щоб воно було і реалістичне, ми дуже багато

робимо для того, щоб перевірити це все. Тому я гадаю, що все, що там є, його можна виконати. Може, ми помилились відсотків на 10. Хоча, якщо дивитися на такі плани, які приймає ЄС для розвитку різних країн, вони всі доволі неуспішні. Тому як є.

ЛІЧМАН Г.В. Тоді дозвольте ще одне коротеньке питання. Ми всі з колегами бачили, що багато є експертних майданчиків, на яких розробляються різні ідеї, скажімо так, плани перспективні і все інше по відновленню української економіки. Чи є зусилля по об'єднанню, чи, наприклад, по роз'єднанню, чи як це контролюється, чи як це управляється?

Дякую.

СОБОЛЕВ О.Д. У нас є консультації з ГО і аналітичними центрами, ми проходили вже три чи чотири раунди, на останній було 150 людей, прийшло 70 офлайн, 50 онлайн, це, я не знаю, пів сотні громадських організацій. Всі аналітичні центри, які ви можете згадати, вони так чи інакше, по-перше, бачили це. Іноді ми залучали їх детальніше по людському капіталу, наприклад, і центр... ЦЕС, і Київська школа економіки, і ЦЕВ, і CASE, і так далі, тому що це складно, напланувати, що вони знають. Тому, мабуть, ми охопили всіх.

Що я бачу? З того, що громадськість нам, наприклад, казала, які теми є, які їх цікавлять, все в плані, окрім кількох було реформ. Тобто я до того, що, здається, він покриває все важливе, що люди хочуть піднімати. Але в тому числі ми і до вас прийшли. Якщо ви відчуваєте, ви піднімаєте ці теми, можемо потім окремо проговорити, чогось тут немає, здається воно важливе, ми можемо порахувати наскільки, сказати чому ні, бо щось інше важливіше. І теж потрібно що розуміти? Що оці індикатори, які будуть по реформах, ми не можемо вписати всі, тому що у уряду є ліміт спроможності. У нас і так є програма МВФ сім кроків, інтеграція, антикорупційна програма на тисячу якихось заходів, тобто є ліміт для цього. І ми намагаємося вибирати ті, які і амбіційні, і реалістичні.

ЛІЧМАН Г.В. Добре. Вибачте, будь ласка, колеги, правда, останнє.

Ну якось просто йде, вибачте.

ШЕВЧЕНКО Є.В. С кем поведешься, от того и наберешься.

ЛІЧМАН Г.В. Добре, Женя, я не буду коментувати, добре.

Ми взагалі в подібних документах вже бачили там якусь кількість, а можете, будь ласка, нам сказати про пріоритети, там п'ять, сім, чотири головних пріоритети?

СОБОЛЕВ О.Д. Тепер стосовно реалістичності і виконання. Ідея, от як мені здається, чому це спрацює, звісно, я не проходив такі плани до цього, але під них будуть прив'язані 39 мільярдів євро. Тому десь, ми гадаємо, буде 80, 100 індикаторів, скоріше за все, вони за чотири роки виконані, тому що на виконання індикатору буде десь 100 мільйонів, не пройде в бюджет. Щось уряд зможе зробити і ми з вами, мені здається, щоб їх виконати. А от пріоритети, на слайді проект плану, тобто там реформа державного управління держфінансами, реформа правосуддя, боротьба з корупцією, децентралізація і там по два пріоритети на кожну економічну реформу. Сказати так, що от є у всього плану п'ять якихось пріоритетів немає просто тому, що він значно ширший ніж п'ять, але в тому числі він і, не знаю, не на сотню.

ЛІЧМАН Г.В. Що ми будемо мати?

СОБОЛЕВ О.Д. Да, це буде в макроекономічних сценаріях, наше завдання, куди ми таргетуємо, ми прийдемо до розміру економіки, який був до війни плюс там, не знаю, 5, 10 відсотків. Тепер для того, щоб туди пройти, нам потрібно...

ЛІЧМАН Г.В. Вона ж буде інакша, я правильно розумію? Економіка наша буде інакша. Тому я і питаю, що тут пріоритетного?

СОБОЛЕВ О.Д. Пріоритетне зростання ВВП. Тобто не так важливо... Я не знаю, ми знову ж таки повертаючись до планового, нема такого, що от нам потрібна така економіка чи інша і навіть ці 8 мільярдів ви не бачите domain- driven. Тобто не держава каже, куди йдіть, а бізнес, який проекти зможе підняти через ЄБРР, такі гроші він і отримає. І тому ми дивимося на те, що може згенерувати додатково зростання ВВП і скільки приватних... Тобто два головні параметри на це впливає. Скільки людей повернеться, бо якщо люди не повертаються, ніхто не працює, ВВП України не зростає. І друге – скільки інвестицій ми залучимо. Для того, щоб нам повернутися на довоєнний рівень, нам потрібні сотні мільярдів. І от ці реформи дозволять, логіка така, що вона дозволяє ці сотні мільярдів інвестицій залучати туди, де вони до цього не були. От як там, наприклад, Фонд держвласності, туди зможуть прийти додаткові мільярди і так далі. Мабуть, якщо пріоритет говорити такі.

Як буде економіка? Вона буде відкритіша, я не знаю, як це описати одним словом, просто тому що нам потрібно залучати інвестиції, і ми будемо повертати людей. От ці дві головні зміни, які макроефект дають на все.

МАРІКОВСЬКИЙ. Дякую за презентацію.

По-перше, я наскільки розумію, що ми можемо називати ці гроші таким своєрідним планом Маршалла або якоюсь такою першою краплею. А плани Маршалла фінансували якраз відбудову тих секторів, які можуть швидко зростати, в наших умовах у нас... Україна зараз у певному економічному оточенні: з однієї сторони, у нас закрито багато ринків, там Білорусь, Росія, Чорне море заблоковано, а з іншої сторони, у нас є наші конкуренти економічні такі, як там Польща, Румунія, і Польща досить агресивно захищається від наших товарів. І тут у вашому плані, ну, м'яко кажучи, воно начебто зрозуміло, логічно, але при тому інформація цього року, що Intel заходить у Польщу, саме оця одна новина може суттєво зіпсувати всі наші плани розвитку наших секторів. Оскільки сильні конкуренти з контролем за чипами і мікрочипами буде давати потенційно нижчу вартість продуктів ніж у нас. І тому тут питання... А технологічні продукти, як ми розуміємо, це є тими драйверами, на яких можна побудувати... електроніка уже називали, на яких можна будувати верстати для створення свого виробництва, власне. А ми якось постійно, на мій погляд, такими заходами і змістами мислимо, щоб, умовно кажучи, такими, як було до війни. Але під час війни все повністю змінилось. Наприклад, я постійно кажу, куди ми можемо залучити гроші? І у нас начебто гроші ходять і кудись хочуть залучитися, але єдине зараз середовище, прекрасне зростання, як ми бачимо, технологічне, подвійного призначення. Зараз це база наша, це унікальний брендинг наш. Умовно кажучи, тут має бути першим номером подвійного призначення товари, електроніка, яка використовується в бою. Тому що брендинг України дозволить ще 10-річчя торгувати такими продуктами на всьому світі, тому що воно буде брендовано фронтом, бойовими діями і все інше. А цього... м'яко кажучи, тут є якийсь типу когнітивний розрив, тому що, з однієї сторони, ми ОВДП хочемо спрямовувати на стимулювання ПДФО, на стимулювання таких речей, а з іншої сторони, як Мінекономіки їх не пріоритизує, бо вони, на мій погляд, будуть нашими основними драйверами. Тому хотілось би побачити це і почути як би ми з позиції цієї висококонкурентної європейської економіки і завдяки військовим діям, яка ми можемо оце все завернути в ті продукти, які б нам датовати оцим планом Маршала. Дякую.

СОБОЛЕВ О.Д. Дякую. Це питання стосовно ВПК. Тобто в тому і проблема, що нічого, що ВПК подвійного призначення і так далі, не може бути в плані, тому що ЄС не може це фінансувати. Таким чином і аудит за грошима вони будуть перевіряти все, на що все витрачається навіть через бюджет, тому і реформа Рахункової палати, і тому реформа...

МАРІКОВСЬКИЙ. Двигуни для дронів – це, умовно кажучи, для багатьох секторів економіки. Ну, умовно кажучи, там і в тому числі там мікропроцесор якийсь і все інше. Тут...

СОБОЛЕВ О.Д. Є частина цього, там у переробці і в "зелених" технологіях. Але от там, де електроніка, да, може фігурувати. Але потрібно подивитися, наскільки це можливо вписати. Інша частина, наприклад, в програмі стимулювання МСБ, да. Тобто ресурси надавати, вони виписані будуть широко, що типу ми роздаємо для МСБ, робити прямо фабрики, які виробляють компоненти для дронів навряд чи можна вписати так, щоб європейці на це погодились. Але потрібно на це подивитися.

МАРІКОВСЬКИЙ. Щоб воно не загубилося в списку. Тому, що, якщо ви вийдете в реальний зараз світ із міністерства в реальний, от скажіть, куди мені подіти 100 доларів? Просто. Це ж дуже проста річ.

_____. Задонатить.

_____. Ні, куди.

_____. Правильно, це задонатить, це в той сектор ти вкладеш правильно ці 100 доларів.

... *(Не чути)* для того, щоб танк збудувати, там тисячі компонентів, з яких він складається.

_____. Всі вони мають номенклатуру подвійного призначення.

_____. Гусеницю...

_____. Теж саме.

_____ . Вилити гусеницю це...

_____ . Так, якщо там є код на кожну частину, якщо вона військова, діє сьогодні ...*(Не чути)* нікуди ми звідси не дінемося. Це ж трошки інша філософія, про що цей документ, це ж зовсім про інше.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, колеги, давайте рухатися далі. Дякую.

Приходько. Да, давайте ми ж по колу йдемо. Борис Вікторович.

МОВЧАН О.В. А ми не в колі? По колу без нас.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви, на орбіті, Олексій Васильович, тому...

_____ . Олексій Васильович, там вам дуже погано видно звідси..

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, Приходько.

ПРИХОДЬКО Б.В. Дякую, Дмитро Андрійович. Дивіться, пане Олексію, я бачу, як вам важко сьогодні презентувати цей план, бо він доволі такий концептуальний насправді, але давайте почнемо з простих речей.

По-перше, базові, на який термін пропонуються ці гроші у розмірі 50 мільярдів?

Друге питання. Чи можуть три складові, 33, 8 і 3, чи можуть вони окремо фінансуватися? Або спочатку іде 33, потім іде 8, потім... 3, там зрозуміло, там зарплата і погашення відсотків. І спочатку своєї презентації ви так зацентували чи необережно сказали, я вибачаюсь, що гроші будуть даватися взамін прийняття деяких законодавчих актів. Так-от, скажіть мені, будь ласка, чи ці законодавчі акти, вони вже базуються у вашій концепції? Чи, може, ми робимо 80 відсотків марної роботи, а після представлення в листопаді в Єврокомісії воно буде взагалі все в іншу сторону і змінять нам направлення як законодавчі акти, направлення економіки, куди можна буде вкладати ці гроші, різні реформи органів місцевого самоврядування, фінансової системи, судової системи, чи ні? Це так коротко. Дякую.

СОБОЛЕВ О.Д. Дякую дуже.

Стосовно, значить, окремого фінансування 33 та 8, це буде іти паралельно, тому що чотири роки це не так довго. Тобто уявіть...

ПРИХОДЬКО Б.В. Немає, 33, а потім 8.

СОБОЛЕВ О.Д. Ні, немає, не 33, а 39, з тих 39 ми кажемо 18, ми гадаємо, нам вдасться зробити так, щоб 18 йшло в перший рік, а далі, скоріш за все, вони рівно будуть розподіляти по 6 мільярдів в бюджет, от і все. Уявіть, що наступний в 25-му році в бюджет буде всього 6, тому що лишиться. Тепер 8 мільярдів буде залежати від компаній. Тобто і там залежати так само від процедур ЄБРР і інших МФО. Хто добіг, хто швидше зробив, той собі і отримав. Це два, як воно розподіляється. І знову-таки механізму розподілу цих 8 мільярдів немає в плані, і це наступні документи будуть, коли ця програма буде прийнята, проголосована, будуть домовленості про те як механізм розподілення цих 8. І тепер чи змінять вони? Ні, тому що ми на постійному зв'язку. От прямо перед цим комітетом у нас був дзвінок з Єврокомісією, вони вже були в нас три рази, приїжджають наступного тижня. Тобто ми намагаємось іти паралельно все. Показуємо, що ми як уряд думаємо, вони дають на це якийсь відгук, що я можу сказати, вони не... Це план України. Тобто в першу чергу це те, що нам потрібно. Ми кажемо ось таке. Іноді, да, вони показують, що оці сфери... Дивіться, якщо ви хочете інтегруватися в ЄС, вам доведеться це зробити. Тобто в наступні чотири роки чи через шість років все одно ви це приймете, тому що... або ви не будете членом. І вони просто підсвічують такі позиції як, наприклад, по держкомпаніях, у них дуже таке чітке регулювання про те, що якщо держкомпанія монополіст, вона має бути... має бути система дозволити конкуренцію приватних гравців на цьому ринку. І вони кажуть: "Ви або будете членом, якщо будете, то доведеться це зробити і значить там будуть якісь реформи на це направлення". Ми не знаємо, може, які, але за чотири роки потрібно туди кудись пройти. От в такому. А все решта – це наш урядовий план. Тепер закони, які з цього, от ми вам покажемо за тиждень-два, тому що пропрацюємо їх з міністерствами добре і тоді можна буде вже чіткіше говорити, що ви кажете, ви розумієте, що це приймається або це не приймається, давайте змінювати. Але от наша задача, да, вести це все настільки паралельно і з усіма консультуватися, щоб не було такого сюрпризу, що хтось там щось погодив, а воно взагалі щось інше. Дякую.

ПРИХОДЬКО Б.В. Я одну ремарочку. Якщо ви кажете, що ви очікуєте 18 мільярдів вже в наступному році, то в нас чотири роки не буде на ковенанти, які вони нам визначать,

власне кажучи, щоб розкрилось 18 треба буде швидко бігти пів року максимум.
Правильно я розумію?

СОБОЛЕВ О.Д. *(Не чути)*

ПРИХОДЬКО Б.В. От ви розраховуєте на 19 мільярдів для підтримки макрофінансової стабільності вже в наступному році з об'єктивних причин. Тобто і всі ініціативи, які вони поставлять обов'язковими, нам треба їх буде прийняти, більшість з них, мабуть.

СОБОЛЕВ О.Д. Це гарне питання, але ми намагаємося по-іншому це розділяти, щоб кожен рік було не більше таких там 20-25 індикаторів, просто тому що уряд... От зараз ми робимо макрофін, наприклад, і програма МВФ вони там перетинаються, і макрофін на 20 індикаторів, і це прямо дуже важко для уряду от всі ці реформи, які ми самі туди вписали, робити. Таким чином, от тут потрібно щось дописати. Але складність у тому, що в останній рік потрібно щось дописати, що наші послідовники зможуть виконати, що ми зараз придумали, і воно буде таке. Але програма може змінюватися. Тобто нам потрібно домовлятися з Єврокомісією, щоб її змінити, але така зміна передбачена.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Кицак, будь ласка.

КИЦАК Б.В. Перше в мене – рефлексія і друге – питання.

Дивлячись на цей план, я думаю, що... ну, його прочитавши, я зрозумів, що Юлії Анатоліївни, напевно, сьогодні не буде все ж таки, що вона не прийде на засідання, тому що за фактично більше ніж півтора року, коли існує група, яка почала напрацьовувати оці всі плани відновлення і так далі, ми розуміємо, що це просто пройшов шлях в нікуди. Тому що це мала бути глобальна відповідь на питання: яку Україну ми маємо відбудувати або побудувати нову? Відповідь ми сьогодні почули: що ми хочемо повернутися в 27-му році на рівень на 21-го року. То єсть повернути державу, яка була в 21-му році і трішечки плюс 5-10 процентів краще. Я думаю, що це трішки шлях в нікуди.

І вважаю, що комітетом для того, щоб ми сьогодні просто не розпорозувалися в гнівних своїх якихось там відголосах, ми накидаємо пропозиції і просто закинемо от всім тим адресатам, які нам надали відповіді, що вони не знають, що взагалі відбувається, так

ми їм всім персонально накидаємо пропозицій по блокам, як воно може бути. А далі хай там уряд собі визначається, чи він буде враховувати ті 200 людей, чи не будуть враховувати. Наскільки я розумію, що в уряді у нас бюрократія в рази гірша, ніж в Європі, якщо не можуть зробити дієвий документ.

І питання. Я не побачив тут блоку про, там Ярослав Іванович говорив, людський капітал. З початку війни у нас за різними даними виїхало з України 6,3-6,7 мільйона людей, це зараз які рахуються як біженці. За півтора року вони влили в економіку Європи, конкретно Європи, 18,7 мільярда доларів. Це те, що зафіксовано по картковим рахункам, готівку ми, зрозуміло, що не можемо підрахувати. Нещодавно там з'явилася інформація, що, я не знаю, заступник чи радник Шурма оголосив, що існує така крос-секторальна група, яка складається з представників Кабміну і ОП, які напрацьовують план відновлення та повернення людей до України. І я хочу запитати: на даний момент які уряд розробив програми, або, можливо, не розробив програми, або в якому напрямку уряд або міністерство думає, за рахунок чого повернути людей, яким чином їх реінтегрувати в нашу українську економіку? Тому що оці всі програми без людського капіталу, ну, вибачте, вони не запрацюють. Тому що у нас залишаються пенсіонери, і після демобілізації будуть ветерани. А хто буде працювати і це все впроваджувати, ну, не зрозуміло. Європейці – молодці, вони поповнити свій людський фонд, і з задоволенням зрозуміли, що це абсолютно вони у вигаши. А ось Україна, от що зроблено в цьому напрямку і куди думає міністерство? Тому що на даний момент зрозуміло, що програми жодної не існує, її ніхто не презентував і не знає навіть, що робити.

_____. *(Не чути)*

КИЦАК Б.В. Ну, це нічого не вирішує. Потрібно якимось чином давати меседжі людям, що ми їм запропонуємо, для чого їм повертатися в Україну, повоєнну, зруйновану, бідну? Для чого? Щоби що? Якщо вони вже там адаптувалися, соціальні виплати, про них думає держава. А що наш уряд хоче запропонувати...

_____. *(Не чути)*

КИЦАК Б.В. Ми ж реалісти. Люди, які вже адаптувалися, я думаю, відсотків 80 не повернуться. Хто не адаптувався, не прижився і не працює, оті будуть повертатися назад в Україну. А що уряд в цьому плані робить?

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Насправді дуже гостре питання Богдан Вікторович поставив. Я думаю, що... Да, це окремий комітет. Я не знаю, Олексій Дмитрович, чи є у вас там відповідь на...

СОБОЛЕВ О.Д. Ну, дивіться, два коментаря. Перший: стосовно того, куди ми хочемо повернути економіку. От, як Дмитро казав, це не план всього, тому що на розвиток тут 8 мільярдів. Тобто можна написати про все, що завгодно, але за інші гроші. І ми намагалися це з європейцями проговорити. Тобто, що ви можете зробити за 8 мільярдів, от виглядає отак. Тепер, решта – це макрофін для підтримання того, що зараз існує. Тому в цьому як основа. І це не план всього, і це не план відновлення. Це наш документ для того, щоб отримати 50 мільярдів.

КИЦАК Б.В. *(Не чути)*

СОБОЛЕВ О.Д. Ні, от вони до цього не прив'язані. І ми намагалися, так само європейці з американцями, у них своя програма. Вони вважають, що... ну, типу вони не можуть, щоб їх європейці вели, вони хочуть самі вести і так далі. Але важливо, наприклад, ці 18 мільярдів, якщо вони від європейців заходять наступного року в бюджет, то й американцям значно легше через свій парламент провести там додаткові 20 і так далі, чи скільки треба.

МОВЧАН О.В. Дмитро Андрійович, можна короткий коментар по питанню повернення людей і там в міністерстві інша заступниця, яка відповідає...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Бережна.

МОВЧАН О.В. Да, Бережна, яка відповідає за питання праці в Україні. Ну, в першу люди пойдуть, пойдуть, якщо їм буде де працювати. От ми, я не пам'ятаю, коли ми її взагалі заслуховували, зазвичай заступників заслуховуємо, яких сьогодні представляє Олексій Соболев, нехай вона на наступну зустріч, на наступний комітет прийде з доповіддю і розкаже, як реалізовувати цей план.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, добре. Давайте, дякую-дякую, Олексій Васильович, давайте закінчимо з цим, а потім уже будемо з програмою визначатися. Дякую.

Просто ще раз підкреслити, що це план танців на європейський фінал, а буде ще танець на американський фінал окремий, і на МВФ, це будуть різні танці. Будь ласка.

СОБОЛЕВ О.Д. Да, я по людському капіталу додам, оце обговорюється в цьому розділі, ми його з аналітичними центрами різними опрацьовували, просто тому що така складна проблема. База проста, людині потрібна соціальна інфраструктура, садочки, які не гірші ніж ті, які є в Європі, щоб він повернувся в ті місця, які зараз, наприклад, деокуповані. Там має бути робота, для цього потрібно багато, в тому числі МСБ, тому що якісь великі заводи вони будуть автоматизовані і не будуть дуже багато людей наймати і там програми там грантові, які ми роздаємо, які генерують ці... Ти отримаєш грант лише, якщо створиш робочі місця, вони працюють. Тобто збільшують ці робочі місця. І потрібна інфраструктура охорони здоров'я, побудувати лікарні і потрібно житло додатково, да, через "єОселю". Коли ти це все зробив, є оцінки, які історичні по інших конфліктах, скільки людей повертається. Да, тобто за різними оцінками там 30, 50, ми можемо розраховувати в залежності від того, коли закінчиться війна, тому що чим далі, тим людина більше стає...

.....скільки потрібно часу, щоб це все зробити і має пройти, і людина подивиться, і скаже, о, напевно через 10, 20 років...

СОБОЛЕВ О.Д. Ні, але оцінки є такі, да.

..... матеріальну складову це не спрацює. Тому я тоді про це й кажу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Кисилевський.

КИСИЛЕВСЬКИЙ Д.Д. Дякую, Дмитро Андрійович.

Олексій Дмитрович, я хотів би відзначити те, що, це взагалі мені здається унікальним і перший в історії випадок, коли у наших документах і між Україною і нашими західними партнерами з'являється слово "промисловість", а тут ще й "переробна промисловість". Мені здається, що цей день він має увійти в історію. Це таке вперше якби сталося і от, якщо от вам вдалося, це як би інкорпорувати туди, то це якби, мені здається, заслуговує відзначення. Я б хотів би спочатку коментар, я до цього документа ставлюся як до способу отримати 50 мільярдів, а не як до стратегії розвитку країни. Ну, будемо

відверті, ми маємо самі для себе визначити, яку країну ми хочемо будувати і шукати для цього можливості там, домовляючись про різні способи отримання під це фінансування. От, тому я хотів би сконцентруватись на тому переліку пріоритетних галузей, які... чи напрямків, які як би передбачають отримання оцього кредитного ресурсу – вісім мільярдів. Він виглядає сировинним, це не дуже добре. Оскільки я трошки заглиблений в ті матеріали, які сьогодні не були надані, але готуються, я знаю, що в блоці по "аграрці", там значна увага приділена саме збільшенню доданої вартості і збільшенню ступеня агропереробки. І трохи знаю про роботу над оцим блоком по переробній промисловості, там є машинобудування, там є, якщо я не помиляюся, будівництво... виробництво будівельних матеріалів. Дай бог пам'яті, які ще напрямки, тобто, ну, так, те, що тут між строк, воно там є, але, на мою думку, його потрібно було б більше деталізувати. Ну, тому що от, повертаючись до питання людського капіталу, якщо не буде роботи – ніхто не приїде в будь-якому разі, ну, просто нема що їм тут буде робити. Тому я був би радий, якщо б у нас в цьому документі з'явилося посилання на те, що нам потрібна стратегія розвитку переробної промисловості, хоча б не сама стратегія, а як це згадка про те, що вона має з'явитися.

І мені здається, що заходи з розвитку переробної промисловості навіть в цьому такому базовому, як це, верхньорівневому документі, вони не... деталізовані значно менше, ніж по іншим галузям, наприклад, та ж сама "аграрка" чи там інші сфери, вони тут деталізовані більше, тому я вважав би за доцільне їх більше деталізувати навіть в такому верхньорівневому документі.

Тому що ми маємо, ну, як би зрозуміти, що от не буде у нас в країні промисловості – всього іншого теж не буде. Тому що промисловість – це те, що гроші заробляє, а медицина, освіта і так далі – це те що грошей цих потребує. Тому без промисловості ми цього не зробимо, тому от просив би більш детально надати перелік інструментів, тим більше, що ми з вами їх як би обговорюємо, опрацьовуємо, вони є в робочих матеріалах, їх варто було б тут відзначити. Такий коментар. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Таруга.

СОБОЛЕВ О.Д. Дякую.

Да, ми з радістю там і допрацюємо, і поговоримо як це все додати, деталізувати заходи також і стратегію, гадаю, да, можна буде вписати. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тарута, будь ласка, да.

ТАРУТА С.О. Дякую.

В мене питання більше по стратегічному характеру, тому що мені здається, ну, не здається, я абсолютно впевнений, що ми постійно продаємо нашу країну дуже дешево. І в тому числі і зараз ми розглядаємо відносно, давайте, що ж нам їм дати, щоб вони нам дали грошей.

Ну, перш за все ми мусимо відходити від стратегії: яку ми будуємо країну. І треба разом, комітет, уряд в рамках міністерства сформувані чітку стратегію. Тому що кажуть: повернуться, куди повернуться? Коли ми кажемо зараз, беремо аграріїв, а яку ми модель аграрну робимо? Яку? Як зараз буде така модель, яку ми прийняли сейчас по закону, то в майбутньому аграрного сектора нема, це буде вона сировинна.

Якщо ми беремо польську модель і французьку – це одна річ. Якщо ми беремо румунську модель – це інша річ. І від цього буде залежати тоді куди буде іти... будуть іти гроші, куди ми *(Не чути)*, коли будемо їм доказувати, що це найбільш найефективніше. Мене що постійно дуже, скажемо так, нервує, коли ми постійно посилаємося на умови МВФ, ЄС і всіх інших. Якщо ми правильно аргументуємо, повірте, ми завжди можемо довести наші аргументи і вони їх приймуть, коли вони будуть чітко розуміти, що це йде на великий мультиплікатор, коли це йде на створення робочих місць. Ми кажемо, давайте ми нові конкурси, нема конкурсів на заході, ні одній країні не призначають через конкурси. Це тільки наші ноу-хау, а ми все одно маємо політичний вплив на ці конкурсні комісії і це ми так, ми їх просто дуримо, ми з ними не розмовляємо відверто. Я з ними дуже часто зустрічався, так це ж не ми так хочемо, це ви нам так пропонуєте, щоб ми це включили. Про що я кажу, дивіться, нам потрібно разом сформувані бачення, стратегію. Тому, коли ми кажемо за 8 мільярдів, ми тут хочемо багато чого, піти їм назустріч і це не в інтересах України, якщо воно в інтересах України це одна річ.

Нам корейці зараз озвучили 52 мільярди, вони ніяких умов не поставили, вони тільки поставили, що ці і на наступний рік вже 2 мільярди, як тільки повернувся звідти. Вони кажуть, нам треба зрозуміти, підкажіть нам, з якими компаніями, в які сектори йти.

КИЦАК. На скільки років?

ТАРУТА С.О. Це 9 років, 52 мільярди. Наступний рік і це залежить від цього.

Я про що хочу сказати, нам треба все ж таки не громадськість, а нам треба асоціації, які з реального сектору, їх долучити. Тому що у нас постійно, ми не інтегровані

в цей процес, хоча ми тут і робили, і комітетські слухання, де ви приймали теж в цій роботі участь відносно стратегії відновлення України, там стратегії розвитку України до 30-го року. Ми ж мусимо зрозуміти, яку ми країну будуємо, а далі починаємо, починаємо вже конкретно їм казати, для цього нам потрібно.

МОВЧАН. Включіть мікрофон.

ТАРУТА С.О. Так наче включений. Я включив. Сорі, не ту кнопку.

Якщо ми продаємо країну за 8 мільярдів, то що ми продаємо, тому що ми зараз розмазали все. І я хотів би все ж таки, є великий ризик, що ми зараз приймемо ті закони, які абсолютно будуть не в інтересах України, як оцей ПЕП. У Європі практично дві країни з таким ПЕП є, дві країни, але там нема зворотного, скажемо так, часу, а ми це зробили зараз. І це не того, що МВФ так нам казало, а тому, що ми не довели їм, що ми будемо робити так, як ви робите, тому що вони у себе роблять по одному, а у нас по-другому. Зараз Америці виділили 352 мільярди це на наступні 5 років для стимулювання релокації промислових виробництв, виділили 35 мільярдів на "зелену" енергетику, вони займаються протекціонізмом, а нам кажуть, ні, це дуже погано.

І тому давайте, якщо ви не можете як уряд, я розумію, давайте, залучайте Дмитра, ми як комітет, ми маємо підсилити і мати більші аргументи для того, щоб впливати на цей процес.

І тому тут, знаєте, це сирий документ. Якщо план дій, на скільки план дій, на рік, на два, на три? Я не з точки зору критикування, я з точки зору того, що давайте ми разом доб'ємося від цього переговорного процесу найкращих умов для України. І ми готові тут долучатися до цього і максимально бути в цьому процесі, тому що ви самі, тут зразу на вас будуть давити, а комітет не подавлять і ми готові тут допомагати.

Тому що тут головне, що треба, щоб був максимальний мультиплікатор. Як в Європі, викинули 15 мільярдів, коефіцієнт мультиплікатора 5 і всі проекти, які мають цей коефіцієнт і там нема, скажемо так, цієї історії, що хтось там лобіює.

І коли ми кажемо, що тут змінювати, КПК ми змінимо. Ні. Ми можемо зробити як в Європі, от вони деякі речі, з точку зору регуляторної і з точки зору законодавчої – це можна брати точно. А от з точки зору промислової політики, кожна країна, яка захищала, як Польща і Чехія, вона найкраще захистила і то сьогодні, коли у них запитуєш, вони кажуть, дураки ми, ми не відвоювали більш жорстоко.

І тому, по кожному пункту, який ми зараз приймаємо, у нас мусять бути дуже жорсткі дебати. Ми залучаємо до цього асоціації і це ваші і будуть партнери, вони не

можуть там ...*(Не чути)*, вони є якраз тими, хто можуть бути інтегровані в ...*(Не чути)* в переговорний процес. УСПП можуть бути, окремі асоціації, ТПП, комітети, парламент, ми мусимо бути тими захисниками, які зроблять найкращі умови відносно всіх змін, які потрібні, вони потрібні, зміни, але в кожній зміні мусить бути рація.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую, Сергій Олексійович.

СОБОЛЕВ О.Д. Я коротко прокоментую, тому що, дивіться, тут немає чого, що не в інтересах України, от в тому то і справа. І там по якихось може складних реформах, які вони кажуть, що в ЄС так, там зараз ведуться дебати, але такого, я не знаю, там 5 відсотків. Все решта – це план України, тобто це те, що нам потрібно і ми кажемо, от ми так і будемо робити. А вони такі, ну в принципі, це направлено на інтеграцію в ЄС, нам підходить.

Ми не лише громадські слухання проводили, тобто там 600 бізнесів, включаючи асоціації великі були і до, не знаю, треба подивитися, чи входили ФРУ і ТПП, але точно доєднаємося. Але ми дуже, от з бізнесом, дуже багато роботи проробили, тобто ми знаємо, що реально, а що ні.

І да, ми готові долучатися, дякую, для цього, власне, ми і прийшли, щоб показати якусь роботу. Просто її не було, тобто робота ведеться 2 місяці, спочатку зрозуміти, що вони хочуть, в яких хоча б сферах, потім сформувані позицію, хоч якусь уряду і от так вона. І в нормальному процесі ми б показали, варіант з вами проговорили би, 2 місяці, з усіма потім ще напрацювали, потім ще 2 місяці і та через рік у нас би був план. Але у нас такого часу немає тому ми все робимо паралельно, але, да, давайте працювати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, онлайн залишився Олексій Васильович, будь ласка.

МОВЧАН О.В. Дякую дуже. Я справді хотів би в продовження того, що сказав Сергій Олексійович...

МАРЧУК. Вибачаюсь, я теж залишився.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Не побачив, вибачте...

МОВЧАН О.В. Дивіться, є дуже багато питань до підходів, які використовуються сьогодні для прийняття тих чи інших ініціатив, для просування, які стосуються макрофіну. І яскравий приклад це ПЕП, там де, як відбулося, хтось поговорив з іноземцями, тому що це в кількох макрофінах проходило, про те, що треба буде так, значить парламенту... Урядовці поговорили, парламенту принесли версію, парламент має прийняти тому що нам не дадуть макрофін, тому що у нас ... *(Не чути)*

Дивіться, Європейський Союз і США і всі інші партнери вони точно не вмотивовані просувати реформи в країнах, що розвиваються з порушенням принципів демократії. Верховна Рада – це представницький орган, ми представляємо живих людей, які живуть по всій країні. І ми, мабуть, за принципами демократії, це не тільки в Україні, всюди народні депутати є представниками ... *(Не чути)*

І от ... *(Не чути)* ... це те, як має бути до формування ТЗ відбувається діалог, діалог із парламентом, тобто такий ... *(Не чути)* там, де формується таке ТЗ.

Тому що зараз воно звучить так, що наче щось сказали, Європейський Союз щось сказав, ми поговорили із якимись асоціаціями, яких там 100, 200, їх дуже багато, але з парламентом не поговорили. Ми дамо вам перелік, який ми самі напишемо і ви будете приймати, а у нас є вибір їх не приймати, якщо це вже написано в макрофінах, записано урядом. Дивіться, уряд не є членами парламенту, як, наприклад, в Британії, чи в країнах, де оцей ... *(Не чути)* ... там, де уряд залучений до роботи комітетів безпосередньо працюючи в парламенті. Ми різні інституції і тому, якщо буде так, як було з РЕР, а з РЕР, це було погано. І ви урядовці ви ж також РЕР, тобто ви самі постраждали від того, що ніхто нормально не прокомунікував, не відпрацював ... *(Не чути)*

І от, коли ми говоримо про стимул реформ, то кожна із них, якщо буде залишатися такий підхід, кожна із них буде проходити із неймовірним болем, і стражданням для всіх. Тобто будете збирати голоси, будуть скандали, буде все, що було із, наприклад, РЕР. Тому я закликаю зараз поки цей документ ще, ну, як би сирий, все-таки працювати глибше з парламентом, хоча би з профільними комітетами. Не треба всіх залучати. Ви точно розумієте вже, хто і за що відповідальний, і де ці питання лежать. От, будь ласка, запрошуйте їх на дискусії, на обговорення, на формування ТЗ для цих законопроектів. Щоб не було потім як у нас трапляється, коли хтось щось *(Не чути)* ... а потім виявляється, що воно не працює. Тобто ви спочатку просите. Ну, не ти особисто, Олексій, але практика, да, тут у нас. Що спочатку урядовці просять, напишіть отаку норму, це для нас важливо. А потім навіть "підзаконну" під неї не приймають. І це теж проблема, з якою ти також, ти не знаєш як це працює. Тобто я особисто закликаю, по-перше, максимальне

залучення парламенту, комітету нашого, за всіх не буду відповідати, нашого комітету в роботу, в формування цього ТЗ, да, ми підпишемося, якщо ми залучені. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олексій Васильович, ви зникли.

Я думаю, що я можу підвести ризик під вашим виступом наступним побажанням. От, пам'ятаєте, як була історія з... Що це було? Документ з розвитку сталої демократії, які передали послам Великої сімки, там де була закладена реформа парламенту, яку парламент не бачив в очі до моменту передачі цього документу послам. Я не жартую. Я питав у спікера. Він каже, я вперше це бачу. І про скорочення кількості. І про роботу. І про право надання законодавчої ініціативи. Купу, купу, купу різних пропозицій про парламент без парламенту.

І, я думаю, що отут, власне, Мовчан про це і говорить, щоб...

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Кабмін. Кабмін.

МОВЧАН О.В. Можна я? Я тут такий гарячий, що аж Zoom не витримує. Вибачте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олексій Васильович, ми тут вже теж кондиціонер включили.

МОВЧАН О.В. Значить, нам все-таки треба, вам, нам, колеги, треба запроваджувати якийсь ефективний інструмент контролю прийняття "підзаконки". Тому що, дивіться, уряд приходить до нас і каже: чуваки, прийміть, будь ласка, от простиню законів, тому що гроші. А потім уряд замість трьох місяців приймає "підзаконну" дев'ять, або рік. Тобто, ви знаєте, виходе так, що по деяких, ну, які я вів, для того щоб був результат, я ходжу на урядові наради і те, що треба просто робити роботу, за яку вони отримують гроші. Це взагалі не моя робота, вибачте, бігати з дубиною за працівниками міністерств, щоб вони "підзаконну" написали. Тому це важливий інструмент як контролю до реєстрації законопроектів і після їх прийняття. Момент існує в усіх країнах Європейського Союзу і розвинених демократій. І на це ми також маємо дивитися. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олексій Олексійович.

Олексій Дмитрович.

СОБОЛЕВ О.Д. Власне, для цього ми і зібралися, тобто спеціально прийшли, щоб показати напрацювання і поговорити, як це можна робити, щоб ніхто не здивувався ні законам, от я і кажу, що які є. Тепер чи є повний список того, що ми як уряд бачимо, законів? Ні, зараз немає. Тому якраз це... Але вже є якісь теми основні, про що ми думаємо і що треба зробити. І є щось, над чим можна працювати, бо такого не було до того. І тому ніхто і не пише закони, не збирається казати, приймати закони, які хтось написав інший.

І наостанок, у мене інше питання: хто з комітетом погоджував чи розмовляв стосовно макрофіну і МВФ? Тобто програма. Чи приймали ви участь раніше в розробці цих документів? Тобто мені здається, що ми на крок вперед зараз просунулись з цими дискусіями. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Справа в тому, що тут треба уточнити ваше питання, Олексій Дмитрович, хто в цьому скликанні з комітету не узгоджував.

КИСИЛЕВСЬКИЙ. Олексій Дмитрович, і треба ж також додати, що ви наше профільне міністерство, тому коли щось робить Мінфін, то нам трохи далі до них, а коли робить щось Мінекономіки, то ось же ми вам і задаємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні-ні, да, сто відсотків. Ігор Петрович, підсумовуючий коментар.

МАРЧУК І.П. Дякую, Дмитро Давидович.

Я, по-перше, Олексію Дмитровичу хотів би подякувати за те, що у нас сьогодні, в принципі, така відкрита конструктивна дискусія. І мені здається, що ми вперше настільки глибоко пройшлися по всім, так сказати, турбуючим нас позиціям. І це дуже добре, що є така інтенція з боку нашого профільного міністерства, яке, по суті, підпорядковано Комітету економіки щодо бажання вести дискусію, обговорювати і бажано до того навіть ще, якщо планується розробка тієї чи іншої програми, для того, щоб ми потім не втрачали більше часу на доопрацювання. Це перше.

І друге, на що мені хотілось звернути вашу увагу, що мій шановний колега Дмитро Давидович говорив про те сьогодні, що у нас має бути стратегія щодо розвитку, щодо розвитку переробної промисловості. Але я хотів би ще до цього додати, що будь-яку переробну промисловість створюють підприємці. І, на жаль, за час існування нашої держави досі ще не має стратегії розвитку, розвитку підприємництва в нашій країні, і це

мене надзвичайно турбує, тому що я опікуюсь непромисловими територіями України, де індустріалізація або неможлива, або недоцільна. Але хочу сказати, що таких територій у нас 137 тисяч квадратних кілометрів, це практично 30 відсотків нашої території, на якій проживають 8 мільйонів громадян України, плюс-мінус 2 мільйони – це внутрішньо переміщені особи. Але ми маємо зробити все для того, щоб ці внутрішньо переміщені особи не стали зовнішньо переміщеними особами. Тому я б дуже хотів, щоб ви до плану дій додали саме напрацювання стратегії розвитку підприємництва не в контексті якоїсь невзаємопов'язаної дисперсної системи, а має бути напрацьована стратегія, яка забезпечить еволюцію економічно активного українця від рівня самозайнятості до рівня, принаймні, мікробізнесу по європейським критеріям. А ви знаєте, що європейські критерії мікробізнесу – це обсяг продажів до 2 мільйонів євро. Тому я би на це дуже просив звернути вашу увагу.

СОБОЛЕВ О.Д. Дякую. Ми, власне, це вписали, розробка стратегії такої, і європейцям казали, що нам це дуже важливо і воно має бути. Так що оце буде.

І друга історія, що, наприклад, ми для реінтеграції ветеранів, та найкращий шлях реінтеграції через бізнес. Це частина вирішення цієї проблеми і як загалом розвитку бізнесу. Так що це точно треба. Дякую.

МАРЧУК І.П. Ще хотів би на останок звернути вашу увагу щодо необхідності напрацювання вже сьогодні системи репатріації бізнесу. Адже 30 тисяч підприємств українці відкрили тільки в Польщі. 60 тисяч зареєструвались там по аналогу фізична особа підприємець. А це найбільш активна, економічно активна частина нашого суспільства. Тому нараду з тим, щоб ми розвивали підприємництво всередині України, ми ще маємо з вами створити максимально привабливі умови для того, щоб українці повернулись назад працювати в Україну. І для цих українців не потрібні заводи за декілька мільярдів доларів, не потрібні фабрики. Їм потрібні нормальні умови праці і певні стимули з боку держави. І на це я теж прошу вас звернути увагу. Я хотів би бачити в плані України відповідь і на ці питання.

У мене все. Дуже дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ігор Петрович.

Олексій Дмитрович, якщо можна у мене завершальний коментар є наступного змісту. Дивіться, таймлайн, бо ви нам презентували план. Я думаю, що тут важко не

погодитись, що складовою плану однієї з є часовий ресурс – строки. У вас таймлайну присвячений один слайд лише.

Окей. Він може бути таким одним, але ми прагнемо підготувати перший проект до кінця жовтня. Приймається. Перший проект плану... в нас є принаймні одна реперна точка до кінця жовтня, це зрозуміло, щоб забезпечити подання плану до Європейської комісії як тільки буде ухвалений Регламент фонду для України і фінансування плану з боку ЄС. Можна хоча би написати очікуваний строк ухвалення, перший квартал наступного року, другий квартал наступного року.

Далі. Положення про український фонд обговорюється з співзаконодавцями ЄС. Чи є в них строк обговорення? Скільки вони можуть це обговорювати, безкінечно чи вони мають закінчити обговорення до лютого наступного року? Ухвалення проекту програми для України в рамках довгострокового бюджету. Коли ЄС ухвалює цей бюджет? Так само, якусь принаймні реперну точку, щоб ми, коли в зал приходили і нас колеги з інших комітетів питали: "Так, а ви бачили цей план? Які строки?", - щоб у нас було принаймні щось, що їм відповісти. Так само як і по строкам, наприклад, виділення цих грошей. Тобто перший етап 39 мільярдів, ми говоримо про те, що ми очікуємо в проміжок між і так далі, і тому подібне. Тобто ось такі речі, щоб були бодай якісь дати, на які ми могли спиратися. Хай не конкретні дати, хай якісь, я ж кажу, квартали, місяці або ще щось, але от таймлайн я би, чесно кажучи, ґрунтовно перепрацював. Та і в мене все, напевно. Дякую.

СОБОЛЕВ О.Д. Дякую.

Тут оці всі строки змінюються. От щойно сьогодні зранку ми від ЄС отримали щось більш-менш зрозуміле, яке знов-таки посунулося від того, що вони приблизно нам казали. Але от, як я казав, драфт плану має бути за листопад напрацьований. Потім вони мають проголосувати за Ukraine Facility десь на початку грудня за саму програму, що Україна напише план. Потім за бюджет всередині грудня або, може, пізніше і тоді ми офіційно подамо десь от в кінці грудня цей план, після чого можна буде підписувати угоди і отримувати від них гроші. Але ми, да, додамо до слайдів. Дуже дякую. Це просто от воно щойно зайшло. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги всім. Я думаю, що на цьому можемо завершити. Дякую всім, хто в онлайн і дякую, хто був, особливо на засіданні.

Всім дуже дякую.

Дякую секретаріату за роботу.

До побачення!

